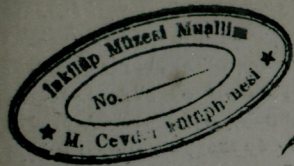

۱۳ ثَمُوز ۱۹۱۸

صافی : ۵۴

ایگنجی جلد

کیلی مخبرو

احتمال ، هیچ بر زمان ، هیچ بر لسانهای میسر
اولیای حق در . فقط جزئی بر قسمت تحلیل محال
کوردی یور . مثلاً « دوزت » ماده سنک « دت »
اشفاق لافعی « ایت » جوهرندن باشقا
برشیبی در :

دوز + ایت

بو ایکی گله ی آری آری ، فقط سرعله او قودینز
حاله « دوز » اوزنده اولی اوزره هر ایکیسی نک
برگله جکنده قایر . استعما قویله بو ایکی گله
بوس بوتون قایناشارق و ورورده سوک بجه ایتال
ایده کی « دوزت » ماده سی حوله کلش اولور -
پوک دک ، آسکین ستمل اولان « اوت » ایت -
ماده سی ایله « آله » و « بول - اول » ماده لری یخی -
آشینا ، بکزنه ، و آهک صوائت قانونیک تأثیر لری
آکنده - صفار دن واسیلر دن تشکیل ایلیش
پوزرجه فعلی ماده نک اشفاقه خدمت ایتش
اولایلیر .

دوغرول ، دوغرولت ، کوجوت ، کوجولت ،
دوزلت ، دوزله ، دوزلت ، سوزیت ، سیوریل ،
انجلیت ، انجیل ، اوفالا ، یاغلا ، کوزله ، سوبله ، الخ .
- یا عجمه تدبیرک « دت » سی ، مجهول و مطاوعترک
« ل » فده « اصلا » بو « ایت ، اول ، بول »
جوهر لرنده کورمک تمکن دیکلی ده ؟ - چاغ ، چاق
« زمان » گله سندن ده جی ، جک ، چه جده ..
لاحقه لرنه کده « ایت ، اول » ویرله یلیز . « م ، ز »
لاحقه لرنه کده « من = م ، ز » صمیر لرنیک
آشینا لری اولدیفته حکم ایده یلیز . بو بر قایم مال
دالایله بوتون لاحقه لرنه آسکین مستغلا قوللایان
بر طاقم جوهر لری بقیه لری و آشینا لری نظریه
بایلا یلیز . هندو - آوروپائی لاحقه لرنه - نظریه -
سابقاً مستقل بر طاقم گله لرنک آشینا سندن یاق قلش
علامتار در . احواله تصریف و اشفاقه خدمت ایدهن
بوتون لاحقه لری اوزون بر تکاملک و جوده کتیردیکی
تکسیرک محمولیر ، و بر اسانده بو کی لاحقه لرنک
موجودیتی اولسانک هندو - آوروپائی لسانلرله متوازی
اولاق عینی بر تکامل صفحه سندن یکش اولدیفته
دالات ایدهر . شیمیدی ده گله نک قوشو حدر لری
آرسته ، بقیشه و قایناشار لرنه حصول کلن تکسیرک
تدقیقه کیم . بو مقصده لاحقه لرنی اوج و اسع
قسمه آیرایلیز :

۱ - گله نک سوکله ، آهنگه تابع اولراق ،
ویردکاری حرکتدن عبارت اولان لاحقه لرن : قول ،
قوی ، قوله - سوز - سوزی ، سوزه ؛
بول - بولا - کور - کوره ؛ صای صایی ؛
صور - صورو .. الخ .

۲ - گله نک سوکی ، آهنگه تابع صورته ،
حرکت لره اوکا دیکر بر صوت ویا هیئت اصوات
علاوه ایدهن لاحقه لرن :

قول : قولک ، قولکیز . سوز : سوزم ، سوزوم ؛
کول : کولوکیز ، کولکم ، کولوپور ؛ قیر -

شمالی قارداشلر ، ملی وحدتک نه خارقه لری یاراندینی
کوره ییلمک ایچون آلمان ملتک تاریخنی اساسلی
صورته تدقیق ایتی درلر .

روسیه ده کی تورک لرنک برلشمه لرنه چالیشمیروسلرک
اسلاو جیلنی غیرته بکزه نرک عقامته محکوم بر غیرت
عد ایدرلر شبه یوقه پک چوق یاییلورلر .
اکر (اول - آتای) دییلن قوملرک وحدتندن
بعث ایلیش ، فینلرک ، اوغوزلرک اوستی قارلرک
لاپوزلرک ، مجارلرک ... برلشمه لری کی بر خلیا
آرسته قوشولش اولسیدی او زمان اسلاوی
روسلرک کیتدکاری یا کاش بوله دوشولش اولوردی .
وطبیعی او وقت بوتون غیرت لرنه عقامته محکوم
قایردی .

شمالی قارداشلر آرسته انده تاتار لری کی اویدورمه
بر شعب غیرتی کورنلرک ، بو حرکت لریله ملت آرسته
بر تفرقه صوفقه چالیشمده اوله لری لری اترق ادراک
ایغری ایجاب ایدر . بو تفرقه تحققی ایتدیکی کون
هیچ شبه یوقه هنوز طوغره باشلایان استقلال
گونشی ، قان بخارلندن متحصل کتیب سیلیر
ایچنده ابدیاً سونوب کیده جکدر .

او زمان روسیه ده کی بوتون تورک لرن ، یته او آغیر
وازیجی اسارت بو یولدنیری آکنده کیمه جکدر .
روسیه تورک لرنیک بو کونه قدر موجودیت و جریتر لری
تهید ایتکده اولان قورقونج دیو ، ٹولش دکل ،
بلکه یارالاش و موقتاً باینین و بیتاب دوشمشدر ،
بو بایغینقدن استفاده ایدهرک ملی وحدت تأمین
ایدنرسه استقبال تهلیکه مه معروض بر قایلش اولور .
قرون وسطائی ذهنیت لره باغلانرق حالا شعب ،
عشیرت ، قبیله غیرتی کورمک ، حریت و استقلال
امیل لری ، بر دها انکشاف ایتیمک اوزره ، ابدیاً
کومک دیکدر . شمالی قارداشلرک شو ملی وحدت جیواک
عصر نده عرفان نورنی رهبر ایده نرک او مهلاک
تاتار لرنی صرندن کیدیلری ی قورتارمق آکنده اوله لری
تقدیر مه موفق اوللری ی غنی ایدهر .

م . شمس الدین

تکسیر

لسانزده تکسیر

تکسیر ، گله نک قیاسی ویا سماعی اولراق لفظاً
دیکه می یی صائت ویا صامت لرنه هر هانکی بر
تکوله او غرامی در . گله نک تحلیل مقاله سندن
کوره لیک اوزره ، کرک نور کجه ده و کرک هندو -
آوروپائی ده کیده ک دستور ایله تحید اولو نایلیردی .
جوهر + اشفاق لافعی + تصریف لافعی .
لاحقه لرنه تکسیر - سانسزده قوللایان پوزرجه
اشفاق و تصریف لافعی سنک اصلی تحقیق ایتک ،

ایدیلور . (فلاپروت) و (رهموزا) نکده اثبات
ایتمکاری بانو (بادیو) اصل اوردوسنی تشکیل
ایدن کله به تاتار اسمنک قطعاً هیچ بر ملتق و مناسبتی
یوقدر . چونکه بولر ، قیاقی تورک لرندن ایدیلر .
تاتار اسمی یالکیز بانو (بادیو) اوردوسنک رؤسا
و قوماندانلرنه یعنی موغول لره شمولی اوله ییلن بر
کله در .

هاوارنک شو افاده سی صراحتاً کوسه یورکه
بوکون شمالی قارداشلر آرنسده کیدیلری تاتار عد
ایده یله کلک دکل بر قوم فردیلیر یوقدر . مختلف
ناملر طاشیان بو شعب لرنک هپی تورک نام عمومی
آکنده داخلدر . بولره جوبی زمانارنده موغول
اسمی ویرلش اولسی نه قدر یا کاش ایسه ، موغولک
مراد قی اولدق استعمال اولان تاتار اسمنک اطلاق ده
حقیقت تاریخیه او قدر غمخاندلر [۱] . چونکه
موغول لری کی تاتار لرنکده شوالی و فریجی تورک لرن
مناسبت و علاقه سی یوقدر . بناً علیه تاتار جمیت
خیریه سنکده اسمی دیکشیرمک لازمدر .

بر وقتلر باشلرنده (بادیوخان) و اخلافنک یعنی
موغول لرنک بولنش اولسنه بانه قی شمالی قارداشلرک
کیدیلری تاتار عد ایغری بوکونکی افغانستان لرنک بر
زمانا سووک تکین (سبکتکین) لرنک کیدیلری نه حا
اولسنه استناداً تورک اوله لری کی ادعا ایغری ویا
ساجوق سلطان لرنک اداره لری آکنده باشایان ایران
فارسیلر لرنک تورک لرنه دواسنه قاشمه لری قدر غریب
و جیره شایان بر غیردر .

بوکون روسیه ده کی تورک لرن تاریخده پک نادر
کودیلن بویوک بر فرصت مواجهه سندن بولیلور .
بوفرصندن قیله استفاده ایده یله مرسه بونک مسوولیتی
روسیه تورک لرنیک دشمن لری اولان شمالی قارداشلر
توجه ایده جکدر . شو حالده تاتار جیلنی کی ملی وحدتی
صارصق فکر لره اورتایه آیلش مرضی و تهلیکلی
جریانلری یاشانقه چالیشق دکل ، بالمکس ابدیاً
اونودر مرقه غیرت ایتک ایجاب ایغری ؟

دشمن لرنک آجیدنی و ترویج ایتدیکی تهلیکلی بوله
صایبق بویوک تورک ملتی بارجالامغه بلتمک ، حریت
و استقلال ایدیلری یقین باشقه برنیجه و برمه یجکی
پک آشکار بر حقیقت در .

لهجه فرقه بانه قی دلی ، دینی ، تحسائی بر اولان
تورک لری شعب لره آیریمق غیرتی ، هم ماضی ، هم
استقبالی آت اوست ایده مچ مرضی بر هوس در .
استقلال تمکنت متائی اتخیق ملی وحدتله قایلدر .

[۱] ابوالفضل رشید ، جنکیز خان و اخلافی
زمانارنده تورک لره و دیگر قوملرک ایچون موغول
نای ویرلش اولدینی شو صورته ایضاح ایدیلور :
(اقوام خنای و جوجه و سنکیاس (نیکوس)
و ایدور و قیاقی و تورک و قارلوق و قلیج و جاعت
اسیران و اقوام تاجیک کد در میان مغول برورده شدند .
ایشانرا مغول گفته اند . و آن جاعت نیز جاع و منتقم
خود را مصالحت در آن داند که خود را مغول گویند ...)

فیریق ؛ دوک - دوکوک ؛ کچ - کچد ؛ آق - آقیت ؛ پوت - پوتوم ، کیت - کیدیش ... الخ .

۳ - گلہنک سوکنہ هیچ بر تحول کتیرمہن ، آہنکہ تابع ویا غیر تابع ، لاحقہلر :
 او : آودہ ، آودن ، اولر ، اولردہ ، آودہکی ؛

داغ : داغدہ ، داغدن ، داغلر ، داغلر دن ، داغلر دہ ، داغدہکی ، داغدہکیلر ، داغلر دہکیلر ، دوش - دوشکون ؛ دال - دالغیج ؛ بول - بولدور الخ .

برنجی وایکنجی نوع لاحقہلر گلہنک نہایتی حرکہلہکملہ قالیورلر ، چوقدفعہ سوک حرکہلر غرجی تبدیلدہ سبب اولویورلر :

سانجاق ؛ سانجایی ، سانجاک ، سانجاغز ؛

بشیک ؛ بشیکی = « بشی » بشیک = « بشی بیک » ؛

کیت ؛ کیدک ، کیدیکز ، کیدیور ، کیدہم ... الخ .

بو لاحقہلر ، گلہ صائلہ نہایت بولدی زمان ، زائد - حرکہلر تدارج « infixer » اتمسندہ سبب اولویورلرکہ بوتکسیری حادثہ ہندو - آوروپائی لسانلر دہیلہ آندر تصادف اولونور .

کدی ؛ کدینک « کدی-نک-ک » ؛ کدی-ی-ہ ؛

قول - قول ؛ قولک « قولی-ن-ک » ؛ قولنہ « قولی-ن-ہ » ؛

اوقو ؛ اوقوبوک ، اوقوبوکز ؛ شو ؛ شونی ، شوکا ؛

بو ؛ بونک ، بولر ، بوندن ؛ سو ؛ صوبک ، صوبہ ...

بو لاحقہلر ، سماعی اولارق ، گلہنک سوک حرکہستی ویا سوک حرفی اسقاطہ سبب اولویورلر :

اوغول ؛ اوغلک ، اوغلی ، اوغلم ؛ کوکوس ؛

کوکسم ، کوکسی ؛

کوکول ؛ کوکاک ، کوکلی ، کوکلز ؛ باغیر ؛

باغیرم ، باغیرنہ ؛

آغیز ؛ آغزم ، آغزی ، آغریز ؛ قویون ؛

قوشنہ ؛ قوغہ ؛

یشیل ؛ یشر ؛ کوچوک - کوچول ؛ اوفاق -

اوفلا ؛

سکیز - سکسن ؛ دوقوز - دوقسان ... الخ .

فتحہ الہ نہایت بولان فعلی مادہلریز ایسہ « ی » الہ باشلايان لاحقہلرلہناسہ کامدکاری زمان فتحہنک کسرہ ویا ضمہ یہ تحویلیہ قانناما « تکسیر » نامہلیبور :

آغلا ؛ آغلیبور ؛ سویلہ ؛ سویلبور ؛ کلیہجک ،

اولویور ... الخ .

ہندو - آوروپائی لسانلر بعضیلری - ایکیلیزجہ ، فیرانسجہ ، آلامانجہ - تصریف لاحقہلرلرک چوغنی

ضایع ایشلردر . بولسانلر دہ محافظہ اولونان تصریف لاحقہلری الہ اشتقاقی لاحقہلرلرک جوہر ویا مادہ الہ قانناماسی دہ عل العموم آتجاقی بزده کورون صورتلرہ اولور . مثلاً ، تکمل بر مکسریت مثالی اولارق ، روجہ « مبتیر ، متیروس = آتہ ، آتہنک » اسندہ کورون قانناما بزم « اوغول ، اوغلک » اسندہکی مکسریتہ ، وینہ روجہ « آقی ، آقوش = کچی ، کچنک » اسندہکی قانناما بزم « قایاق - قایاگ » اسندہکی مکسریتہ تماماً مشاہدہر .

ہندو - آوروپائی لسانلر دہ اوچونجی نوع یعنی هیچ بر قانناما وجودہ کتیرمکسیرن التصاقی ایدہن لاحقہلر دہ یک چوقدر : آسانجہلرک « Keit » ، ایکیلیزجہنک « full » ... لاحقہلری کی .

سامی لسانلرک گلہ نہایتہ عائہ تحوالتہ کلتجہ ، اعرابدن ، تنویشن و محدود بعضی لاحقہلرک گلہ نہایتہ ویردکاری حرکہلر دن عبارتدہک بزمکیلرہ قابل قیاس دہر .

اعراب حرکہلری بزم برنجی نوع ، تنویشنہ ایکینجی نوع لاحقہلریزہ مشاہدہر . مؤنہ ، مؤنات ، مؤنین ؛ سکر ، سکران ؛ بئری ، بئیرت ؛

بلدہ ، بلدی ؛ کرہ ، کرہوی ... کی لاحقہلرک جوہرلہ قانناماسی دہ ہر حالہ توریکہ لاحقہلرک قانناماسندن حرفی ذکیلر .

نتیجہ :

لاحقہلرک مادہ وجوہلرہ اتصالی سبیلہ گلہ نہایتہ وقوعہ کان مکسرلرک کرک ہندو-آوروپائی وسامی لسانلر دہ وکرک توریکہدہ عینی وصفلری اراہ ایدر . توریکہدہ فضلہ اولارق آہنک صوائت جوہر - مادہ لاحقہلرک دہا زائدہ قانناما شوب نک بر گلہ حالہ گلہنہ خدمت ایدر .

شہیدی دہ فعلی واسی تصریفلر آٹاسندہ اصل جوہرلر دہ کورولہیلن تکسیرہ قالم ؛ بو تکسیر دورت حال اوزرہ اولاییلر .

۱ - تدارج یعنی زائد بر ویا متعدد حرکہلر اصلی حرفلر آراسنہ علاوہستی : Infixation

۲ - دخول یعنی زائد حرف ویا حرفلرک گلہ ابتداسنہ گلہسی : Prefixation

۳ - تضاعف ؛ اصلی حرفلر دن برینک تکرر ایتہسی : Redoulement

۴ - صامت و صائتلرک تبادلی vocalique et consonantique

تدارج توریکہدہ یانکیز لاحقہ الہ جوہر ویا مادہ آراسنہ مشاہدہ اولونور ؛ کدینک ، بونی اوقویالم کی .

لسانلرک بوکوکی حالہ تدارج ایدہن زائد « ن » بعضاً گلہنک مضاف اولدیغہ دلالت ایتک کی مہم بر صرف وظیفہسی دہ ایفا ایدیور ؛ فقط توریکہ تصریف و اشتقاقلر دہ جوہرلر دہ خصوصی بر تدارج بوقدر .

ہندو-آوروپائی دہی غایت جزئی مقدار دہ فلک اصلی حرفلری آراسنہ تدارج حادثہسی سامی

و استثنائی ماہیتدہر . قیاسی و عمومی اولارق ، تدارج آتجاقی سامی لسانلر دہ مشاہدہ اولونور .

دخول یعنی گلہنک باش طرفہ زائد حرف علاوہسی « Préfixation » کرک ہندو-آوروپائی کرک توریکہ

تصریف دہ هیچ بولونان ، یانکیز روجہ و سانسجہ تصریف دہ سامیلر دن برینک باشنہ augment =

زائدہ دینلن برلہ « آ » صائی علاوہ اولونقہدہ ایسہ بو

بونک تارخاً مذکور صیفہنک اکرم وغیر مفارقی بر

علائقی اولادنی آکلاشیلشدہر . عربجہ « سیچی » =

باقیدہ گلہجک « کی » مضارعلرک باشنہ کرہیلن « س » حرفی ماہیتدہ ، صیفہنک وزیندن آریلایی

یمکن بر آدات ایکن دہا سوکرازی غیر منفک بر

بر حال کتب ایشدر . حاصلی لسانجیلر بو زائدہنی

حقیقی بر لاحقہ داخلہ préfixe اولارق قبول ایتہویورلر .

دخول سامی لسانلر دہ میڈول بولونور .

ہندو-آوروپائی لسانلر داخلہ « préfixe » لری اشتقاقہ استعمال ایدرلر . سامی لسانلر بوتشکیل

کالت اصولنہ مالک ذکیلرلر . فقط لسانلر دہ داخلہ

استعمالی تکسیری بر حادثہ عد اولونانور . چونکہ

داخلہلر ہندو-آوروپائی لسانلرک جلہسندہ جوہر ویا مادہلرہ غیر منفک بر ارتباط ، بر قانناما وجودہ

کتیرمہمور . مثلاً فارسیدہ داخلہ اولارق قوللائیلن « در ، بر ، باز ... » کیی آداتلر بویوک براسفلکہ

مالک گلہلرک ، آلامانجہ دہی داخلہلر چوقدفعہ گلہنک باشندن فک ایدیلرک جلہنک نہایتہ کتیریلہ

بیایور .

لسانلر بوتریکی حادثہن بوس بوتون جرمو ذکیلر .

مثلاً « واز کچمک » گلہسندہکی « واز » نام بر داخلہ ،

ہرمہ غیر منفک ماہیتدہر . « یان گلک » « دار آغی »

کیی تعبیرلر دہ « واز کچمک » ہ مشاہدہ مرکب گلہلر حکمتدہر .

لسانلرک قبل التاریخ حاللری اصلا معلوم اولمادیغندن

اشتقاقک بر چوق اسرار ی قاننامہلر بولونقہدہر . فقط نسبتہ بکی وقابل تحیل بعضی مثاللر دلائلیہ بر

چوق گلہلرلرک ہر حالہ آکینش و قاننامش و قاننامش

مرکبانندن تولد ایش اولدیغہ حکم ایتہمہرہ علمی برمانع بوقدر .

مثلاً کچن سہ معناسہ اولان « بیلدر » گلہسنگ « بریلدر »

ترکیندن آشینا قانناما طریقہلہ وجودہ کلدیکنہ شبہہ ایدیلہیلری ؛ چنک

« ایچ ایدک ، یعنی ایچردن کییلن باؤچ » ، اوچقور « ایچقور ، یعنی ایچردن کییلن قوشاق » ، بیلہزیک

« بیلہک بوزوک » گلہلری الہ مرکبکی دہا زیادہ بللی نسبتہ ؛ دہا بکی اولی لازم کان استاتیلو

آغزی « خامینہ ، کوپولو » کیی تعبیرلر و غیر غجزہ آککلک « آلوب کول » ، یوب « بولوب ، آیرمک » آلوب ویرمک ، فارالان « فارالانآت کیمکیہ »

« کچی کیہ » کوچوچک کوچوچک نہ تعبیرلری وینہ غمانی شول « اوش- اولہ » بولہ شولہ « بولہ- شولہ » سوزلری وکلہدی ، کیدہدی « کاسلہ ایدی ، کیشہ ایدی » و نیزہ [ماہیدی ۵۱۳ بکی صحیفہدہر]

غورودجه «قايدىنىك = قايدىنىك» نروده ايدك
«نروده پىك» كىي مراب سىفيل تورىكه نىك تركىي
تصريف واشتافده اظهار ايدىلدىكى مكسريت
ختنده واضح برفكر وره سىيلور.

تضائف Redoublement هندو - اوروپائى
تصريفده ايلك جىكه نىك مختلف كرلرله تكررى صورتده
جريان ايدن برحاده ندر. بو كوئىك لسانلرده كلاملا متروكدر.
يالىكر روجيه وسانسرف تىجهده قسما عافظه اولونغىدر.

عربجه نىك «نقل، نفال» كىي وزىلرنده كورولان
«ع» كىك تشديدده بر تضائف عدا اولوناييلير.

توركهده تضائف بر تا كىك عضوى اولارق
صفتلرده قولايلىلير: آب آتسز، قاب قارا، قوس قوجا
كىي. استابولده، باخصوص خاغر آراستده، صاب
ساراردى، قىپ قىزاردى كىي فلارلك تاكيدده
دخى بو اصول قولايلىقده ندر. اسكى روجيهده
تضائف بعض ماشى به دالات ايدىر زمانلرك تشكىلده
وزىم تا كىك خست ايدىن تضائفده مشابه
صورتده يعنى ايلك جىكه نىك تكررى صورتده استعمال
ايدىلير. بو جيتندن توركه ساي لسانلردن زياده
هندو - اوروپائى ايله مشابهى حائزدر.

صائىرك تبادلى: مكسريت بوشكى بزم تعريفده
پاك كوچوك و نمايله سايى واستائى بىر موقع اشغال
ايدىر: «بى، سن، او» شىر فلرلىك صائىرى تعريف
ايتاسنده «نقلله شىرك» «بكا = يانا، سكا = سانا»
واسكى نلفظله «آكا» اولمشدر. سن شىرلىك فعل
نهارلرنده «سك = سىن» شكله كىرديكى
فتحه سنك كىرديه تبادلى ايتدىكى شاهده اولونوپور.
بزده عىنى اصلدن مشتق بعض كلهلرده صائىرك
تغالى واقىدر: دايى - تىزه، چىكى «خفيف كىر»
چىقاي «قايلى كىر» «ياش - ييشل» كىي. بعض
كله لىرك نلفظنده ايسه برايكايك حصوله كلشدىر.

فيرى - فورون: يومورتا - يىرنا: آلتىن - آلتون؛
ايچىن - ايچون؛ چاغىر - چيغىر، كىي.

شواشاغيدىك مىلالرده دخى شىوه نى اولق اوزره
پويه بىرلفظ ايكىلىك موجوددر: ايرىن - اركىن؛
ايرىنه - ارنه؛ كىچ - كىچ؛ دىك - دىك؛ يىك - يىك؛
ورىمك - ورمك... الخ.

بوخصوصده ياقوچىك بىر چوق وىك بارز ايكىلىكى
نلفظ نومه نلى ارانه ايدىر. مىلاك كوچوك قىز معناسىه
كان وسىي حركلرله نلفظ ايدىلن «خالى آق» ويا «خالى
آق» عىنى زمانده «خوطلوى» ويا «خوطلوان»
صورتده شقوى حركلرلرده سويله بىلير. مختلف
لهجهلرده ايسه عىنى جوهرلرك شتلف حركلرله
سويلدىكى كىزله واقع اولان برحاده ندر: اسكى
توركه نىك «آسرا = آشاغيدىك» كلىسى بزم حرلك
آشاغىنه وضع اولونان حركه معناسىه كىن «آسره» مژ
تغول ايتىش اولدىكى كىي، ياقوچىك «آغىس» بزم
«سكىز» نه تقابل ايدىر: اوغورچىك «آق»
تقيل مصدري برده خفله شىرك «ايك» «كوك»
توركه نىك خفيف «تكرى» كلىسىده نقلله شىرك

«طاكى» اولارق نلفظ ايدىلور. بوكا دائىر
ايتىلدىكى قادار مىثال بولونور كوستىرله بىلير.
فقط بو مىثالرده بزم كىسرى برحاده شاهده ايتىپوزر.
بزم تعريفده تبادلى صواىك الكهم رولى مضارع

«و» سندن اولكى حركهده كومولور. بو حركه بعضاً
«ى» بعضاً «ه» ويا «ا» بعضاده «و» ويا «ا»
اولايلير. مىثلا «كل» دن «كايى» مضارعده «و» دن
«ا» «ى» بولوندى حالىده «دل» دن «دلر» مضارعى
«و» نىك ماقبلى «ه» ايلر حركلرله نىك ايدىر.
«بولور» بولار»، «ايلر» مىثالىده بو مقاملده
جريان ايدىن صائىر تبادلىك دىكر نولعى كوستىر.
بولرله برده شىوه نى ولهجهوى فرقلى ده علاوه
ايتىلر: استابولده «يانار» دىنلدىكى حالىده باشقا
شىوه ولهجهلرده «يانىر» ويا «يانور» دخى دىنلله يىكده ندر.
صائىرك تبادله دائىر كىرديكىز بوتون بوشاىلر
آتىق بو حادىك توركهده غير موجود اولادىنى
ختنده برفكر ورىر، فقط ساي لسانلرده تبادلى
صواىك اونىادىنى غايت مهم رول بوندن بوس بوتون
باشقادىر. مىثلا عربجهده اكثر تىله اوچ حرف اصلى
اولان جوهرلرك يالىكر صامتلىرله اعتبار اولونور.
بوتون تعريف ايتاسنده حركلر يعنى صائىر مىثادى
تبدل ايتكده ندر: ماشى مجهول «قتل = ئولوردى»
نك اوچ حرف فتحه ايله اونىادىنى حالىده ماشى مجهول
«قتل = ئولورولدى» نك «ق» ى ضم، «ت»
كسره، «ل» ى فتحه ايله نلفظ ايدىلير. مضارع
«قتل» ده ايسه «ق» مجزوم، «ت» ايله «ل» مضموم
اولور.

هندو - اوروپائى لسانلرده بوكا مشابه، فقط غير
قىاسى اولاق، اولدجه واسيع مقابلهده بر حاده
موجوددر. مىثلا فرانسىزجه «a voir = ماك
اولق» مصدريك فرعى لغارى «ajant و «eu»
ايتكىلرجه «رايت = يازمق» فلنك فرعى «روى»
اولور. بوتون بو زمره لسانلرنده غير قىاسى لغارى
واسىلر پاك چوقدر، هله اسكى روجيهده بوزلرله
صايلىر.

هندو - اوروپائى بوندن باشقا برده ناقص يعنى
بعضى زمانلارى برجوهردن دىكرلى باشقا جوهردن
تفكلى ايدن لغارى كىزله موجوددر. بزده بوكا دائىر
برى برى ايكال ايدىن «در» ايدى، «الاجق»
صيفلىرى كوستىرله بىلير. هندو - اوروپائىه تقضيل
ويباله درجهلرى باشقا جوهردن مشتق
صفتلرده وارد. بزده اسكىدن مستعمل اولان
«ايك» كلىسىك «داها اى» معناسىه كلىسى كىي.
«كل» كىت، «كور» كور، «كوتور» كوستىر...
اولان «كيتىر، كوندىر، كوتور» كوستىر...
ماده لى ناقص لغارى ماشىي كىتاب ايتىش كورونوپور.
تفكلىرله باعش اولان سىلبرى شىمىدىك تىل ايتىدن
كىچىكله برابر بولرله كورولن فاشايتلرله هم بر
تكسىر نومه نى وجوده كىريره دىكته شىبه بوقدر.
صائىرك تبادله كىجى، بوده «ق» لك «غ»، «ك» لك
«ى» «ه»، «ن» لك «ده»، «ج» لك «ج» تبدل ايتىسى ده.

اك زياده جوهرك صوك صوتده جريان ايدىر.
هندو - اوروپائىه دخى بو حاده بوكا مشابه اوصاف
ارائه ايدىر.
تيجىلر:

- ۱ - توركهده كندىبىنه خصوص بىر مكسريت
واردىر. توركه نىك مكسرى سامىنن زياده هندو -
اوروپائى مكسرىته مشاهيدىر.
- ۲ - توركه لافحه لرده والتصاق يرلرنده كى
مكسرى بو كوئىك هندو - اوروپائى لسانلرك عىنى
موقفلرده كى مكسرىتدن داهما بارزدر؛ روجيه
وسانسرفته نك موقفلرده كى مكسرى درجه سنده ندر.
- ۳ - بوكوئىك هندو - اوروپائى لسانلرك چوغنده
تيجرىدى حادىلر بولونور.
- ۴ - بوتون لسانلرده - مختلف درجهلرده اولقى
اوزره - تيجرىده التصاق، و تكسىر حادىلرلىك اوچىده
موجوددر.

امير جواد

حقوق عالمه تاريخدن

اسلاميتدن اول وصوكر اذواج

اهليت ولايت

قتيلر ولايت اهليت ايچون متفقاً مكلفتى يعنى عقل
وبلغى شرط ايتدىلر. بناء عليه جينون ايله صيدىك
ولايتى صحيح اولماز. معتوده بولمىدر. (حقوق
عالمه قارنامنه اسك اون برنجى ماده سى شو متفق
عليه اولان ايه رجوع ايتكده ندر.)
مولى عليها مسلمان اولديقه كوره اسلاميتده متفقاً
ولايتك شرطلردن صايدىر، ذكورتده جان
جهورك قبول ايتدىكى شرطلردنر. شو قدركه امام
ابو حنيفة والديه نك صغير، صغيره قارشو اولان
ولايتى قبول ايدىوردى [۱].

ولايت اهليت خوصنده «رشد» ايله «عدالت»
شرط ايدوب ايتكده اختلاف ايدىلى. مىلكلردن
اكثريت وليتك رشد ايله التصافى لازم كلىكده ن
قانع ايدى. امام ابوحنيفة نكده قناعى بو مىركرده
ايدى. بولرله كوره «لا نكاح الا بولى رشد ...»
حدىث ثابت اولمىه يوردى. امام شافعى ولايتده
رشدى شرط ايدىوردى. مال ومايائده شرط اولان
رشدك نكاح كى مهم اولان برشيدى اعتبار ايدىلدى.
مناسب كوره يوردى. ابومعصب، اشهب بومدىنى
قبول ايتشاردى. امام مالك كده بولون كىمتش
اولدىلرى مرويدير [۲].

امام شافعى كوره ولايت اهليت ايچون عدالت
ايله التصاف ايتكده لازم ايدى. رشيد اوملى لازم
كان وليتك عدالت ايدىده التصافى لازم كلىك پاك
طبيعى ايدى. امام ابو حنيفة ولايت ايچون رشد

[۱] سرخسى: ج ۲، ص ۲۱۶.

[۲] بداية المجتهد ج ۲، ص ۱۰.